

museu blau

LA BALENA JA HA ARRIBAT AL MUSEU BLAU

A partir del **12 de juliol** l'esquelet de la balena de l'espècie rorqual comú (*Balaenoptera physalus*) del Museu de Ciències Naturals de Barcelona donarà la benvinguda als visitants des del vestíbul del **Museu Blau**. L'entrada al públic ha estat tancada de l' **1** a l' **11 de juliol** per fer possible el muntatge i col·locació d'aquest emblemàtic cetaci d'una tona de pes i gairebé 20 metres de llargada.

La balena es mostra al Museu Blau en una posició més real que la presentava al Castell dels Tres Dragons. Les dimensions del vestíbul així com un projecte curós de com sustentar-la del sostre, permet un muntatge espectacular que exhibeix la balena en la posició que adopta en submergir-se al mar. Per fer possible una instal·lació d'aquestes característiques ha estat necessari un treball pluridisciplinar en el qual han participat un equip d'arquitectes, empreses especialitzades en grans muntatges i experts en muntatges de cetacis. Aquest darrers han passat pràcticament dos mesos al Castell dels Tres Dragons assemblant l'esquelet seguint les directrius del Museu. S'han pesat i mesurat els ossos, dissenyat ancoratges i subjeccions. S'han preparat rèpliques dels discs intervertebrals, que no hi eren, i això ha fet créixer l'esquelet aproximadament dos metres, assolint els 20 metres de llargada.

Abans d'aquesta preparació, la balena ha passat per un llarg procés de restauració en el qual s'ha reparat completament la part frontal del crani malmesa en desmuntar-se ara fa un any, s'han netejat tots els ossos de taques d'òxid i greix i s'han fet les reintegracions i consolidacions adients.

La balena arriba al Museu Blau just en el moment en què és possible veure aquesta espècie de cetaci en el litoral català en dirigir-se al mar de la Ligúria a alimentar-se. Va ser també un estiu d'ara fa 149 anys, concretament l'11 de juny del 1862, quan aquest espècimen va varar a la platja de Llançà (Costa Brava). Gràcies a les gestions del poble de Llançà i de la Universitat de Barcelona es va poder conservar i exposar en aquesta institució, fins que al 1917 es va traslladar al Museu Martorell, primera seu del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

HISTÒRIA DE LA BALENA

El Museu conserva a la seva col·lecció un esquelet muntat de rorqual comú (MZB 83-3084 *Balaenoptera physalus*). Aquesta balena ha estat al Castell dels Tres Dragons des de l'any 1925. Des de 1986, suspesa al sostre de la planta baixa, presidia la sala d'exposicions temporals del Museu de Ciències Naturals de Barcelona – Museu de Zoologia, donant nom a la sala.

De 1862 a 1917

Va varar a Llançà el juny de 1862, a Cap Ras. Existeix una bona crònica de l'època ja que Joan Baptista Serinyana, habitant de Llançà portava un diari meticulós de tots els fets que tenien lloc al poble. En la seva llibreta de memòries recull el varament d'un cetaci.

Lo dit en lo dia 16 de juñ à Capderras (Cap Ras) agafan una ballena viva que feya 95 pams de llarc del cap a la cua. Tenia lo cap pla y feya 9 pams de ampla. El ram de la cua feya 52 pams de ampla. Las duas barra seran com el cos de un home. La espinada era cum una viga al sim de l'esquena 24 pams. Los ossos sels vengueren en Barcelona per pussa al Museu.

La notícia de la balena de varada i el seu futur destí sortí publicada als diaris de l'època. Va tenir un parell de visitants il·lustres, Narcís Monturiol, natural de Figueres, i el Dr. M. Paul Gervais, professor d'Història Natural de la Universitat de Montpeller, que va esdevenir un especialista mundial en cetacis. La universitat francesa va voler comprar l'esquelet, però tant el poble de Llançà com les autoritats van preferir que es quedés en algun Museu de Catalunya.

Durant les següents setmanes al varament, l'Alcalde de Llançà, el Governador Civil de Girona i el Rector de la Universitat de Barcelona van mantenir correspondència entre ells per acordar la venda de l'esquelet a la Universitat de Barcelona. El Rector de la Universitat va designar al catedràtic D. Julián Casaña Leonardo, per a que anés a Llançà amb urgència per a fer la compra i el trasllat. Així el 30 de juliol el catedràtic de la Universitat, Julian Casaña, es desplaça a Llançà però no pot veure ben bé la balena per la zona rocosa on es trobava i perquè molts ossos estaven enfonsats a l'aigua, netejant-se. Poc després els mariners havien dipositat molts dels ossos sobre la platja ben ordenats. Sembla que la balena va viatjar a Barcelona en un vaixell a vela. L'esquelet va estar exposat a la Universitat de Barcelona fins l'any 1917.

De 1917 a 1925

L'any 1917 el Museu de la Universitat de Barcelona es va desmuntar, la Junta de Ciències Naturals va interessar-se per part del material. El dipòsit efectuat per la Facultat de Ciències de Barcelona constava de l'esquelet de la balena i alguns altres exemplars. El 31 de juliol es registren els espècimens al llibre de registre del Museu, tenint el donatiu altres números 412 (818). Francisco Arasa, fuster de Barcelona desmunta la balena a la Universitat, i la trasllada al Museu Martorell. Allà la tornen a muntar en una tarima gran i dues columnes de ferro. La factura de 2 de setembre de 1917, té un import de 596,70 ptes. La presència de la balena a la sala de zoologia del Museu Martorell es pot constatar en una fotografia de l'any 1922 comentada per Masriera (2006).

De 1925 a 1947

A partir de 1923 el Museu Martorell trasllada la col·lecció de biologia (zoologia i botànica) a la primera planta del Castell dels Tres Dragons. L'any 1925 la balena fou traslladada al primer pis del Museu de Catalunya (Castell dels Tres Dragons). Consta a l'Arxiu Històric del Museu que el 30 d'octubre de 1925 la serralleria Martí Hermanos lliurà les armadures per a sostenir les columnes que aguantaven la balena. El serraller Silvestre Boada va fabricar estructures de ferros per a sostenir-la. El cetaci va ser muntat entre novembre i desembre d'aquell any. La carcassa pesava 324 kg.

De 1947 a 1985

El juny de 1947 al Castell dels Tres Dragons es van iniciar les obres per tal d'acondicionar la sala de la planta baixa per acollir part de les col·leccions de zoologia, entre elles l'esquelet muntat de la balena. El contractista fou Domingo Arrufí Altés.

A la primera planta es va instal·lar una bastida per a desmuntar la balena i tots els seus suports. Es van instal·lar uns ternals a les escales per a baixar les parts més pesades. A la planta baixa es va fer un emplenament amb formigó abans d'instal·lar les bases i les columnes de ferro. De nou es muntà una bastida per a portar a terme el muntatge també amb ternals per a pujar els ossos.

De 1986 a 2010

L'any 1986 el Museu va renovar la sala de la planta baixa, moment en el qual la balena va ser subjectada al sostre, es va posar parquet al terra i es van instal·lar vàries vitrines. L'equip que va dirigir tota la reforma del Museu incloent suspendre la balena al sostre, estava al càrrec de l'arquitecte Cristian Cirici.

De 2009 a 2010

El Museu de Ciències Naturals de Barcelona inicia un projecte de modernització que inclou la incorporació d'un nou edifici per a la visita pública, ubicat al Fòrum. Es planifica tenir l'exposició permanent al nou edifici i la balena també. S'inicia aleshores el projecte de renovació i trasllat de la balena, localitzant possibles empreses per a restaurar i desmuntar i tornar a muntar l'esquelet articulat en el nou emplaçament. Al mes de juny de 2010, seleccionades les empreses, ja tancat el Museu al públic, s'inicia el desmuntatge. Al segon dia d'aquest, la balena pateix un trencament important al crani durant la seva manipulació per a baixar-lo al terra. A finals de juny s'inicia el procés de restauració integral de tota la balena a l'Institut Català de Paleontologia (ICP), al que se li planteja la possibilitat de portar a terme la reconstrucció del crani. L'ICP accepta el repte i des de juny fins a finals de novembre porta a terme un intens i laboriós procés de neteja, reconstrucció, i consolidació de tots els ossos.

El 2011

A principi de 2011 s'encarreguen dos estudis per al muntatge de l'esquelet al Fòrum. A l'abril la balena desarticulada torna al Castell dels Tres Dragons. A principis de maig l'empresa Gea, de Canàries desplaça un equip de cinc persones per a articular l'esquelet de nou i plantejar les estructures de subjecció. L'equip d'arquitectes de l'edifici del projecte del Museu, realitzen defineixen les característiques de l'estructura interna i totes les subjeccions al sostre. La balena semiarticulada és traslladada a l'edifici Fòrum a finals de juny. En aquest edifici s'acaba de muntar l'esquelet, es preparen totes les subjeccions al sostre, s'instal·la la maquinària necessària i entre totes les parts es planifica un calendari d'execució que permeti un treball segur a les persones i a la balena, element singular. I finalment un empresa especialitzada en gran muntatges en Museus, penja totes les parts de la balena al sostre.

L'ESPÈCIE

El rorqual comú és la segona espècie de cetaci més gran després de la balena blava. Els animals poden mesurar fins a 26 m. de llarg, tot i que els exemplars que viuen al Mediterrani no sobrepassen els 22 m. Poden pesar fins a 55 tones. Tenen una cria que al néixer fa uns 6 m. que és alletada per la mare entre sis i set mesos. A la costa mediterrània es poden veure sovint quan es desplacen a l'estiu cap al mar de Ligúria on s'alimenten. Mengen petits crustacis i peixos. A vegades s'han trobat

exemplars varats a platges del litoral català. Com totes les altres espècies de cetacis s'ha vist afectada per l'acció de l'home, i es troba protegida per diverses legislacions vigents.

Història de la balena escrita per Eulàlia Garcia Franquesa, cap de col·leccions del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

Imatges del procés d'assemblatge i restauració de la balena:

<http://www.flickr.com/museuciencies>

Més informació

<http://www.blogmuseuciencies.org>

Contacte:

Marta Llimona

932565973 / 618303245

museuciencies@gmail.com

